

АНОТАЦІЯ

Тарновецький І. І. Новий акустичний простір гітарного музикування. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття ступня доктора мистецтва за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, Галузь знань 02 Культура і мистецтво. Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського, Харків, 2025.

Академічне гітарне мистецтво посідає важливе місце у сучасному художньому просторі. Вона репрезентує синтез традицій та новаторства, поєднуючи багатовікову європейську виконавську традицію з актуальними тенденціями світового музичного процесу. В умовах культури метамодерну, що характеризується діалогічністю та відкритістю до різних контекстів, гітарне мистецтво набуває особливого значення як поле перетину академічної та неакадемічної сфер, акустичних і електронних звучань, локальних і глобальних традицій музикування.

Сучасна композиторська та виконавська творчість формує новий акустичний простір, у якому відбувається взаємодія композитора, виконавця та слухача, який виходить за межі суто фізичної акустики, набуваючи символічного й комунікативного виміру. У ньому музика стає не лише предметом художнього висловлювання, а й способом комунікації, де важливу роль відіграють мозаїчність і відкрите співіснування жанрово-стильових систем минулого і сучасного.

Жанрово-стильове розмаїття гітарного мистецтва охоплює широкий спектр – від реконструкцій барокових творів до інтерпретацій сучасних композицій з елементами джазу, авангарду та автентики. Особливого значення набувають сучасні виконавські практики, які формують нову семантику звучання та новий звучний образ інструмента.

Таким чином, *актуальність* теми дослідження академічної гітарної музики визначається її роллю у формуванні нового художнього й

акустичного простору, у здатності відобразити культурні трансформації сучасності та, водночас, зберігати генетичну вкоріненість у європейській музичній традиції.

Мета дослідження – визначити ключові особливості нового акустичного простору гітарного музикування на різних рівнях його організації: інтерпретаційному, жанровому, стильовому, музичномовленнєвому, онтосеміотичному як у світовій, так і в українській музичній культурі.

Об'єкт дослідження – академічне гітарне музикування кінця ХХ – першої чверті ХХІ століть; *предмет* – новий акустичний простір гітарного музикування.

Матеріалом дослідження є твори, які були залучені як в межах концертів творчої апробації творчого мистецького проєкту, так і твори з концертного репертуару здобувача: «Канаріо» Дж. Дж. Капсбергерга, «Сон Козерога» Р. Дьенса, «Concerto Grosso з позитивом» Є. Петриченка, «Віреле» та «Канцона Тайф'єра» В. Задоянова.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* в українському музикознавстві:

- обґрунтовано концепцію нового акустичного простору гітарного музикування;
- виокремлено виконавські особливості теорбового музикування в контексті відкритості звучного образу гітари в сучасній музичній культурі на жанрово-стильовому та інтерпретаційному рівнях як рефлексія власного виконавського досвіду здобувача;
- проаналізовано жанрово-стильові, композиційно-драматургічні і виконавські особливості «Канаріо» Дж. Дж. Капсбергерга як приклад виконавської інтерпретації старовинної музики;
- обґрунтовано особливості семантики та композиційної драматургії у творі «Сон Козерога» Р. Дьенса, які унаочнюють тенденції сучасного композиторського мислення;

- досліджено поетику «Concerto Grosso з позитивом» Є. Петриченка як приклад перетину історії і сучасності в музиці;
- виокремлено провідні тенденції композиторського стилю В. Задоянова (композиторська інтерпретація старовинних жанрів) на прикладі проаналізованих творів «Віреле» та «Канцона Тайф'єра».

Набули подальшого розвитку: дослідження сутнісних рис композиторського мислення Л. Брауера та Р. Дьенса, особливості функціонування старовинних жанрів в контексті сучасної музичної культури; окремі аспекти історично інформованого виконавства; концепція рефлексивної монодрами (за Л. Шаповаловою), особливості сучасної музичної культури як системи.

Теоретичне підґрунтя творчого мистецького проєкту виокремлюється у Розділі 1 «Методологія дослідження нового акустичного простору гітарного музикування», який скеровує на висвітлення двох ключових настанов наукового пошуку. Перший – усвідомлення контексту гітаристики, присвяченої питанням сучасного академічного гітарного музикування (представлений у підрозділі 1.1 «Гітаристика в музикознавчих рефлексіях»), який сприяє віднайденню власної дослідницької царини. Історіографічний компендіум гітаристики базується на значущих працях Т. Іваннікова, Ю. Ніколаєвської, В. Доценка, В. Ткаченко тощо, присвячених окремим питанням гітарного мистецтва, так і сягають ґрунтовних онтологічних узагальнень шляхів його розвитку. Також в даному підрозділі висвітлюється проблематика новітніх розробок дослідників, представлених у дисертаційних дослідженнях (О. Жерздев, О. Кригін, Ф. Бернат, С. Гриненко, В. Паламарчк тощо). Другий напрямок методологічних пошуків пов'язаний з віднайденням термінологічної відповідності та декларування сенсів, заявлених в темі творчого мистецького проєкту. Цим пошукам присвячено підрозділ 1.2. «Новий акустичний простір: від метафори до концепції».

У Розділі 2 «Відкритість нового акустичного простору: розмаїття звукообразу гітари у виконавському та композиторському вимірах» наголошується, що царина гітарного музикування за останній час досить стрімко набула ознак нової якості, серед яких значущою є *відкритість* різностильовим проявам і формам музикування. В даному Розділі досліджені прояви основних тенденцій цього процесу, найбільш значущі з яких – це звернення до жаново-стильових, онтосемантичних та аксіологічних рецепцій минулого, а також набуття власної сучасної музичної мови, яка відображає різноманітні аспекти музичного мислення авангардної та поставангардної доби. Так, у підрозділі 2.1 «”Старовинне”» в контексті нового акустичного простору: інтерпретація звукового образу лютні в сучасному гітарному музикуванні (на прикладі ”Канаріо” Дж. Дж. Капсбергера)» увагу скеровано на аналітичній розвідці щодо розповсюдження в сучасній виконавській практиці інтересу до інтерпретації музичної спадщини барокового та добарокового часів, який сформував на сьогодні мейнстимну рису музичної культури, що відома як історично інформоване виконавство (HIP). Ця тенденція не оминула й царину гітарного академічного музикування. Вона значною мірою сформувала впізнаваний шар нового акустичного простору гітарної музики сьогодення. На прикладі аналітичної та виконавської інтерпретації твору «Канаріо» Дж. Дж. Капсбергера проілюстровано готовність нового акустичного простору до включення старовинної музики, а саме – виконавства на автентичному музичному інструменті – басовій лютні, або теорбі. Підрозділі 2.2 «Сучасне музичне мислення як складова нового акустичного простору» присвячено розгляду сучасних тенденцій композиторського мислення в царині гітарного музикування. У межах творчого мистецького проєкту охарактеризовано композиторську спадщину Л. Брауера та Р. Дьенса, двох непересічних постатей сучасного гітарного мистецтва, які поєднують спадкоємність традиції з безкомпромісною новаторською енергією та емблемують сучасний вимір нового акустичного простору. Їхня творчість є яскравим свідченням того, як інструмент, що

вкорінений в сталій історичній та музичній традиціях, може залишатися актуальним і навіть провокативним у сучасній музиці. На прикладі твору Р. Дьенса «Сон Козерога» (залученого до творчої апробації творчого мистецького проєкту) проаналізовано важливі віхи пошуків нового акустичного простору, які ґрунтуються на новому типі аконфліктної драматургії – рефлексивній монодрамі та онтологічній якості присутності.

Розділ 3 «Перетин традицій та новацій гітарного музикування в українській музичній культурі сучасності» присвячено висвітленню особливостей ключових чинників нового акустичного простору гітарного музикування на прикладі творчості двох сучасних українських композиторів – Є. Петриченка та В. Задоянова. Підозділ 3.1. висвітлює поетику проєкту «*Concerto grosso* з позитивом» Є. Петриченка, в реалізації якого взято участь в якості виконавця на теорбі. Засадничий принцип його поетики – це зв'язок барокової музики (який, здебільшого, реалізується у жанровому імені та тембровій драматургії) з сучасним композиторським мисленням. Серед ознак останнього – використання сучасного підходу до поняття музичного звуку, віджеїнг, трактування твору не як опусу, а як мистецького проєкту. Підрозділ 3.2, присвячений композиторській інтерпретації старовинних жанрів в творчості В. Задоянова на прикладі окремих гітарних творів («Віреле» для гітари соло, «Канцона Тайф'ера» для гітари соло), в якому вперше запропоновано комплексний аналіз обраних гітарних творів В. Задоянова з урахуванням їх жанрово-стилістичних принципів (як приклад авторського прочитання старовинних жанрів).

У **висновках** наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту підсумовано наступне. *Новий акустичний простір гітарного музикування* в контексті сучасної музичної науки обґрунтовано як когнітивна модель пізнання явищ композиторко-виконавсько-слухацької культури сьогодення, який унаочнює звучну картину світу та підсумовує розмаїття звучних проявів академічного гітарного музикування, узагальнюючи складну жанрово-стильову сукупність його явищ. Це уявлення, що

увиразнює точку перетину, діалог слухача, виконавця, композитора, який є свідченням комунікативного та інтерпретативного аспекту музичної культури та постає як онтосонологічна система. На прикладі творчості світової та української композиторської та виконавської практик продемонстровано унікальність різноманітних музичних проявів сучасності, які ми не можемо визначити як однорідну єдність в царині академічного гітарного мистецтва, проте яка зводиться до наступних ключових проявів:

- рецепція звукообразу минулого (включаючи історично інформоване виконавство, звернення до жанрових моделей добарокового та барокового мистецтва);
- віднайдення нового звучного образу гітари (під впливом сучасних технік письма та поза академічних жанрів);
- відкритість до діалогічного прояву вказаних тенденцій.

Таким чином, новий акустичний простір сучасної музичної культури постає як толерантний і відкритий для співіснування різних стилів і виконавських практик в академічному гітарному музикуванні. Однією з найбільш виразних тенденцій цього процесу є підвищений інтерес до старовинної музики барокової та добарокової доби, що охопив і царину гітарного мистецтва. Повернення уваги до лютневого музикування особливо яскраво проявляється в популяризації теорби, інструмента, який став символом реконструкції історичної виконавської традиції та її інтеграції в сучасний культурний простір. З іншого боку, новітні техніки письма, розширені прийоми гри, нетипова артикуляція, використання нетрадиційних фактурних прийомів сприяли трансформації впізнаваного образу гітари. Сучасне композиторське мислення як складова нового акустичного простору також є яскравим свідченням того, як інструмент, що вкорінений в сталій історичній та музичній традиції, може змінювати і естетичний, і жанрово-стильовий, і семантичний рівень звучного образу гітари. Новітні твори стають своєрідними «музичними лабораторіями», у яких академічна гітара

постає в новому вимірі, поєднуючи інтелектуальну вишуканість музичного мистецтва з живою енергією сучасної художньої культури.

Ключові слова: новий акустичний простір, гітарне музикування, гітарне виконавство, гітаристика, інтерпретація, теорба, жанр, мистецький проєкт, монодрама, віреле, канцона, композиторська творчість В. Задоянова, творчість Є. Петриченка.

ABSTRACT

Tarnovetskyi I. I. *The New Acoustic Space of Guitar Music-Making*. Qualification research work in manuscript form. Scholarly substantiation of an artistic project submitted for the degree of Doctor of Arts in specialty 025 Music, field of knowledge 02 Culture and Arts. Kharkiv I. P. Kotliarevsky National University of Arts, Kharkiv, 2025.

Academic guitar art occupies an important place in the contemporary artistic space. It represents a synthesis of tradition and innovation, combining centuries-old European performance practices with current trends of the global musical process. In the context of metamodern culture, characterized by dialogicity and openness to multiple contexts, guitar art gains special significance as a field of intersection between academic and non-academic spheres, acoustic and electronic sound, as well as local and global traditions of music-making.

Contemporary compositional and performance practices shape a new acoustic space in which composer, performer, and listener interact. This space transcends purely physical acoustics, acquiring symbolic and communicative dimensions. Here, music becomes not only a medium of artistic expression but also a means of communication, where mosaic character and open coexistence of stylistic systems of the past and present play an essential role.

The stylistic diversity of guitar art embraces a wide spectrum – from reconstructions of Baroque works to interpretations of contemporary compositions incorporating elements of jazz, avant-garde, and folk traditions. Of particular importance are modern performance practices that shape new semantics of sound and a renewed sonic image of the instrument.

Thus, the relevance of the study of academic guitar music is defined by its role in forming a new artistic and acoustic space, its ability to reflect the cultural transformations of today, while at the same time preserving its genetic rootedness in the European musical tradition.

The aim of the research is to define the key features of the new acoustic space of guitar music-making at different levels of its organization: interpretative, genre, stylistic, musical-linguistic, and onto-semiotic, both in global and Ukrainian musical culture.

The object of the research is academic guitar performance from the late 20th to the first quarter of the 21st century;
The subject – the new acoustic space of guitar music-making.

The material of the study includes works performed within the framework of concerts of creative approbation of the artistic project, as well as works from the performer's concert repertoire: "*Canario*" by G. G. Kapsberger, "*Capricorn Songe*" by R. Dyens, "*Concerto Grosso with Positive Organ*" by Ye. Petrychenko, "*Virelai*" and "*Canzona Typhera*" by V. Zadoianov.

Scientific novelty lies in the following: for the first time in Ukrainian musicology,

- the concept of a new acoustic space of guitar music-making has been substantiated;
- performance features of theorbo playing have been identified in the context of the openness of the guitar's sound image within contemporary musical culture at the genre-stylistic and interpretative levels, reflecting the author's own performance experience;
- the genre-stylistic, compositional, and performance aspects of G. G. Kapsberger's "*Canario*" have been analyzed as an example of performance interpretation of early music;
- semantic and compositional-dramaturgical features of R. Dyens' "*Capricorn Songe*" have been substantiated as manifestations of tendencies in contemporary compositional thinking;

– the poetics of Ye. Petrychenko’s “*Concerto Grosso with Positive Organ*” have been studied as an example of intersection of history and modernity in music;

– the leading tendencies of V. Zadoianov’s compositional style (authorial interpretation of early genres) have been identified through analysis of “*Virelai*” and “*Canzona Typhera*.”

The research further develops: the study of essential features of the compositional thinking of L. Brouwer and R. Dyens; the functioning of early genres in the context of modern musical culture; certain aspects of historically informed performance (HIP); the concept of reflexive monodrama (after L. Shapovalova); and the features of contemporary musical culture as a system.

The theoretical basis of the artistic project is presented in Chapter 1 “Methodology of the Study of the New Acoustic Space of Guitar Music-Making”, which emphasizes two key directions of scholarly inquiry. The first concerns the awareness of the context of guitar studies dedicated to academic guitar performance (outlined in Section 1.1 “Guitar Studies in Musicological Reflections”), which aids in defining the author’s own research domain. The historiographic compendium of guitar studies is grounded in the works of T. Ivannikov, Yu. Nikolaievskaya, V. Dotsenko, V. Tkachenko, among others, which address specific issues of guitar art as well as broader ontological generalizations of its development. The section also highlights the problematics of recent dissertations (O. Zherzdev, O. Kryhin, F. Bernat, S. Hrynenko, V. Palamarchuk, etc.). The second direction is related to the search for terminological adequacy and clarification of meanings declared in the project’s title, discussed in Section 1.2 “The New Acoustic Space: From Metaphor to Concept.”

Chapter 2 “Openness of the New Acoustic Space: The Diversity of the Guitar’s Sonic Image in Performance and Composition” emphasizes that in recent times the realm of guitar music-making has rapidly acquired new qualities, particularly openness to stylistic diversity and musical practices. This chapter investigates the main tendencies of this process, such as recourse to genre-stylistic, onto-semantic, and axiological receptions of the past, as well as the formation of a

contemporary musical language reflecting various aspects of avant-garde and post-avant-garde thinking. Section 2.1 “*The ‘Ancient’ in the Context of the New Acoustic Space: Reception of the Lute’s Sound Image in Contemporary Interpretation (on the Example of G. G. Kapsberger’s ‘Canario’)*” analyzes the contemporary trend of interest in performing early music, now a mainstream characteristic of musical culture known as historically informed performance (HIP). This tendency has also shaped academic guitar practice, influencing the sound layer of today’s new acoustic space. The analysis and performance of Kapsberger’s “*Canario*” illustrates the readiness of the new acoustic space to embrace early music, particularly performance on authentic instruments such as the bass lute, or theorbo. Section 2.2 “*Contemporary Musical Thinking as a Component of the New Acoustic Space*” focuses on current trends in compositional thought within guitar music-making, analyzing the legacy of L. Brouwer and R. Dyens, two outstanding figures of contemporary guitar art, who embody the continuity of tradition with uncompromising innovation. Their music vividly demonstrates how an instrument deeply rooted in historical tradition can remain relevant and even provocative in contemporary music. R. Dyens’ “*Capricorn Songe*” (included in the artistic project’s approbation concerts) is analyzed as an important milestone in the search for a new acoustic space, built on a new type of non-conflict dramaturgy – the reflexive monodrama – and the ontological quality of presence.

Chapter 3 “Intersection of Tradition and Innovation in Ukrainian Guitar Music of Today” highlights features of the new acoustic space in the works of contemporary Ukrainian composers Ye. Petrychenko and V. Zadoianov. Section 3.1 focuses on the poetics of Petrychenko’s “*Concerto Grosso with Positive Organ*,” performed by the author on the theorbo. Its central principle is the connection of Baroque elements (manifested in genre naming and timbral dramaturgy) with modern compositional thinking, including contemporary approaches to sound, the use of VJing, and the treatment of the work not as an opus but as an artistic project. Section 3.2 is dedicated to Zadoianov’s

compositional reinterpretation of early genres in works such as “*Virelai*” and “*Canzona Typhera*,” offering, for the first time, a comprehensive analysis of his guitar music with consideration of genre-stylistic principles.

Conclusions. The new acoustic space of guitar music-making is substantiated as a cognitive model for comprehending phenomena of contemporary composer–performer–listener culture. It visualizes the sounding image of the world and summarizes the diversity of academic guitar practices, unifying their complex stylistic variety. It highlights the dialogic intersection of listener, performer, and composer as a manifestation of communicative and interpretative dimensions of musical culture, appearing as an onto-sonological system. The study demonstrates the uniqueness of contemporary musical phenomena, which cannot be defined as homogeneous unity within academic guitar art, yet can be summarized through the following key tendencies:

- reception of past sonic imagery (including HIP and recourse to pre-Baroque and Baroque genre models);
- discovery of new sonic images of the guitar (influenced by modern compositional techniques and non-academic genres);
- openness to dialogical coexistence of these tendencies.

Thus, the new acoustic space of contemporary musical culture emerges as tolerant and open to the coexistence of diverse styles and performance practices in academic guitar art. One of the most striking tendencies of this process is the increasing interest in early music, particularly Baroque and pre-Baroque, which also extends to guitar art. The revival of lute traditions is especially evident in the popularization of the theorbo as a symbol of reconstructing historical performance practice and integrating it into the contemporary cultural context. On the other hand, modern techniques of composition, extended performance methods, unusual articulation, and unconventional textures have transformed the recognizable image of the guitar. Contemporary compositional thinking, as part of the new acoustic space, vividly demonstrates how an instrument rooted in historical tradition can reshape its aesthetic, stylistic, and semantic dimensions. New works thus become a

kind of “musical laboratory,” where the academic guitar acquires a renewed dimension, combining intellectual refinement of art music with the vitality of contemporary artistic culture.

Keywords: new acoustic space, guitar music-making, guitar performance, guitar studies, interpretation, theorbo, genre, artistic project, monodrama, virelai, canzona, compositional work of V. Zadoianov, works of Ye. Petrychenko.